

– творчої – набуття досвіду власної творчої діяльності, вміння і досвіду роботи з людьми, потреби творчої самореалізації і самовдосконалення;

– соціальної – культури праці, позитивних рис емоційно-вольової сфери (самостійність, наполегливість, працелюбство, доброзичливість) [4].

Висновок. Виходячи зі всього вище написаного можна сказати, що при формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців робітничих професій необхідно враховувати і моральну складову. Прищеплення моральних якостей повинно відбуватися в процесі отримання освіти під час викладання як загальних, так і профілюючих дисциплін. Це вимагає від викладачів перегляду змісту навчальних курсів з урахуванням важливого аспекту наявності моральної складової у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців.

Список літератури: 1. Л.Д. Кудрявцев, Образование и нравственность, ПАИМС, М., 1994, 95 с. 2. Субботский Е.В. Формирование морального действия у ребенка // Вопросы психологии. – 1979. – № 3. – С. 47–55. 3. Горбатюк Н.А., Стрельченко Г.М. Основи перукарської справи: Підручник. – К.: Грамота, 2005. 4. Кіндзерська С.Г. Модульно-компетентнісний підхід у формуванні навчальних планів та навчальних програм / С.Г. Кіндзерська // Розроблення Державних стандартів ПТО нового покоління: проблеми та перспективи. Матеріали круглого столу в рамках виставки «Інноватика в освіті України», ПТО НАПН України. – К., 2010. – С. 18–22. – 68 с. 5. В.А. Демин // Мониторинги образовательного процесса. – 2000. – № 4. – С. 35. 6. Вятютнев М.Н. Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка / М.Н. Вятютнев // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы: Докл. сов. делегации на VI Конгр. МАПРЯЛ. – М.: Рус. яз., 1986.– С. 78–90.

*Осипова С.К.
м. Харків, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

Майбутнє сучасної людської цивілізації істотною мірою визначається цілями і характером підготовки фахівців та їх ставленням до своєї професійної діяльності. Особливо важливою є підготовка кадрів інженерної сфери, економіці та менеджменті. Адже вони безпосередньо причетні до організації суспільного виробництва, його змісту і характеру відповідності потребам людей. Тому істотну роль в їх підготовці ві-

діграє практична спрямованість і розуміння соціальної значущості їхньої професії. Нажаль, освітня практика свідчить, що ці умови ще не отримали належного місця в системі цілій і завдань освіти.

Сучасна якість підготовки студентів не завжди корелює з їх реальною конкурентоспроможністю на сучасному ринку праці і робочої сили. Тому важливого значення набувають такі чинники:

по-перше, забезпечення реальної практичної професійної спрямованості підготовки фахівців;

по-друге, вдосконалення цілей, змісту і характеру навчально-виховного процесу та забезпечення його системної цілісності;

по-третє, найповніше урахування вимог сучасного ринку праці та конкретних роботодавців до змісту та якості підготовки майбутніх спеціалістів, до системи їх знань, умінь, навичок і практичного досвіду.

Тривалі спостереження та опитування студентів, роботодавців і керівників практики від організацій, де вона проходила, свідчить про недостатній рівень саме практичної підготовки, психологічної готовності і навіть професійної компетентності випускників, які влаштовуються на роботу за спеціальністю. Тому уявляється вкрай доцільним, щоб студенти старших курсів поєднували навчання з практичною роботою за спеціальністю.

Таким чином вкрай важливою проблемою постає вибір шляхів і засобів підвищення рівня практичних умінь студентів і реального забезпечення практичної підготовки. Для діагностики проблеми було вирішено з'ясувати думку студентів випускних курсів щодо характеру їхньої підготовки, їх оцінку організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах та їх пропозиції щодо її вдосконалення. З цією метою було проведено анкетування. До анкет були включені такі основні питання.

Чи зрозуміла Вам система дисциплін, які Ви вивчали протягом навчання?

Чи була Вам зрозуміла ця система на початку навчання?

Чи всі дисципліни, на Вашу думку, будуть потрібні у майбутній роботі?

Чи достатня кількість практик (на виробництві, переддипломних), які Ви проходили протягом навчання?

Що Ви пропонуєте для покращення практичної спрямованості Вашою професійної освіти?

Результати обробки отриманих відповідей на питання анкет дозволили дійти таких висновків.

По-перше, система дисциплін, яку вивчали студенти, виявилася зрозумілою тільки для 21,5 % опитаних, хоча значення окремих дисциплін розуміють 74,8 %, а 3,7 % – не розуміють її зовсім. Цікаво, що на початку навчання розуміли систему дисциплін 40 % опитаних студентів, хоча не розуміли зовсім – 22 %.

Детальний аналіз, цих здавалося б парадоксальних явищ, свідчить про чисто педагогічні його корені. Справа в тому, що кожен педагог, викладаючи навчальний матеріал своєї дисципліни, підкреслює саме її роль і важливість, але на наш погляд, не досить чітко підкреслює її місце в загальній системі підготовки фахівця. В результаті системність цієї підготовки немовби розмивається у поданні студентів. Ще однією причиною даного явища виступає недостатнє розуміння студентами сутності, змісту та характеру своєї майбутньої професійної діяльності та відповідності їй безпосередньої підготовки в процесі навчання. Та й сама підготовка ще недостатньо чітко орієнтована на професійну діяльність випускників.

По-друге, опитування роботодавців та представників баз практик свідчить про те, що при відносно непоганій професійній компетентності випускників та студентів старших курсів економічної спрямованості, їх соціальна компетентність істотно відстає від бажаного рівня. Це проявляється у побоюванні самостійно приймати відповідальні рішення та у недостатньому вмінні працювати в команді. Цілком очевидною представляється провина вищих навчальних закладів у цій ситуації. В першу чергу це стосується викладачів дисциплін соціально-гуманітарного циклу. Більш того, вони часто навіть не пояснюють студентам призначення і сенсу своїх дисциплін в загальній системі підготовки. Ця теза одержала підтвердження при обробці анкет, де майже 92 % студентів вважають непотрібними дисципліни цього циклу (наприклад, культурологію, соціологію, філософію). Студенти не розуміють, що ці дисципліни сприяють формуванню навички співпрацювати і взаємодіяти при виконанні спільної діяльності, визначають їх соціальну компетентність, яка також є умовою успішного життя і професійної діяльності.

По-третє, однією з причин розглянутих негативних явищ ймовірно є недостатня кількість виробничих практик, які студенти проходять в період навчання. Підтверджують цю думку майже половина опитаних студентів і ще 41 % студентів вважають кількість виробничих практик абсолютно недостатньою. Та й сама організація практик, нажаль, ще далека від досконалості. Кафедри, направляючи студентів на практику, недостатньо чітко формують її цілі й завдання, не визначають, які саме знання, вміння і професійні навички студенти повинні отримати в процесі проходження практики. Студенти повинні чітко усвідомлювати, як саме протягом практики вони можуть підвищити свою професійну і особливо соціальну компетентність. Часто невміння молодого фахівця виконувати ту чи іншу виробничу функцію на підприємстві призводить до втрати інтересу і віри у власні сили та можливості. Багато роботодавців відзначали такі аспекти підготовки сучасних випускників, як невміння працювати з клієнтами, працювати в колективі і нездатність підт-

римує сприятливий психологічний клімат в організації. Недостатня психологічна підготовка фахівців проявляється у відсутності у них прагнення подолати себе і труднощів, що неминуче виникають в процесі професійної діяльності. Вони часто нездатні шукати ефективні шляхи та способи успішно виконати те, що раніше у них не виходило.

Формування практичної спрямованості професійної підготовки студентів вимагає системного застосування сучасних педагогічних технологій, активних методів навчання. В першу чергу це стосується рольових і ділових ігор, аналізу проблемних ситуацій, ситуаційних методів, психологічних тренінгів тощо. Досвід автора в проведенні таких занять переконливо свідчить про загальне підвищення інтересу студентів до навчання, до майбутньої професії та до секретів успішної діяльності у складі в команди. Дуже корисною виявляється і участь студентів в підготовці й захисті комплексних дипломних робіт.

*Пазиніч С.М.
м. Харків, Україна*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА – СУБОСНОВА СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Навчальний процес – це надзвичайний вид творчої діяльності, у якій педагог виступає як лідер і керівник одночасно. Саме він визначає мету і вагомість навчальної дисципліни. Він обговорює зі студентами хід і контроль виконання індивідуальних і групових навчальних завдань; сприяє здебільше освоєнню студентами новітніх знань і саме цим поєднує їх у колектив на принципах моральної та естетичної культури. Педагог створює сприятливу, довірливу морально-психологічну атмосферу в студентській групі. Головне, він звертає пильну увагу на індивідуальні особливості й погляди, концепти і естетичні смаки та уподобання, релігійні переконання кожного, без винятку, студента.

Таким чином, педагог у вищому навчальному закладі – це лідер, всебічно розвинута особистість, яка майстерно володіє масштабним спектром професійної та культурної діяльності. Він допомагає студентам розкрити їх інтелектуальний потенціал і направляє його на конструктивну зміну людських відносин у суспільстві на принципах гуманістичної кооперації й екологоантропоцентризму.

Мабуть, найяскравішим прикладом для нас щодо цього, а можливо навіть і еталоном для всіх часів і народів є Ісус Христос. Цей Учитель, не маючи сучасних комп'ютерних технологій, новітніх соціологічних лабораторій, навіть власного житла, зміг успішно поширювати свої